ISSN: 1304-4796
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Manisa Celal Bayar University Journal of Social Sciences
2025; 23 (4); 75-95

Jean Giraud (1938-2012) ‘‘Moebius’un’’ Dünyası: Fantastik Bilim Kurgu Çizgi Roman İllüstrasyonlarının İncelenmesi

Damla Kazar[1, 2], Zeynep Pehlivan Baskın[3]

ÖZET

Bu çalışma Jean Giraud’nun çizgi roman dünyasına kazandırmış olduğu eserleri üzerinde durmaktadır. Sanat dünyasında önemli bir sanatçı olan ve genellikle "Moebius" takma adıyla bilinen Jean Giraud yıllar içinde çalışmalarıyla farklı sektörleri etkisi altında bırakmayı başarmıştır. Eserlerinde sürrealizm, fantastik unsurlar ve bilim kurgu temalarına yer veren sanatçının etkileri çizgi roman, video oyunu, anime, manga ve çoğu filmde görülmektedir. Bu araştırmanın amacı Jean Giraud’nun fantastik ve bilim kurgu çizgi roman dünyasına yaptığı katkıları, bırakmış olduğu mirası incelemek, illüstrasyon çizimlerindeki detayları ele alarak değerlendirmek ve kendisinden sonra gelen sanatçılar üzerindeki etkilerini incelemektir. Nitel araştırma yöntemi ve betimleyici anlatım tekniklerinden yararlanarak yapılan bu araştırmada, Jean Giraud ve eserleri hakkında detaylı bir Türkçe kaynak bulunmadığı görülmektedir. Bu makalenin yazılmasındaki amaç, sanat alanına katkıda bulunmak, Jean Giraud ve eserleri hakkında detaylı bilgi sunarak, literatürde sanatçı hakkında Türkçe kaynak eksikliğini gidermeyi amaçlamak ve özgün bir çalışma sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: *Jean Giraud, Çizgi Roman, Moebius.*

Jean Giraud The World of “Moebius” and Fantastic Science Fiction Comics Illustrations

ABSTRACT

This study focuses on the work of one of the art world's leading artists, Jean Giraud, commonly known by his pseudonym “Moebius” Over the years, Giraud has significantly influenced various sectors with his distinctive style. Characterized by themes of surrealism, fantasy, and science fiction, his work has influenced comics, video games, anime, manga, and numerous films. The aim of this study is to explore Jean Giraud's contributions to the world of fantasy and science fiction comics, to analyze the details of his illustrations, and to assess his influence on later artists. Using a qualitative research methodology and descriptive narrative techniques, this study identifies a significant gap in the Turkish literature on Giraud and his work. The article aims to fill this gap by providing comprehensive information about the artist and his works, thus contributing to the field of art and presenting an original work to the Turkish literature.

Keywords: *Jean Giraud, Comic Book, Moebius.*

[1] İletişim Yazarı: damlakazar@gmail.com
[2] Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Anasanat Dalı / Ankara, Türkiye. ORCID: 0009-0007-7267-0256.
[3] Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Anasanat Dalı / Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0003-2627-992X.

(Makale Gönderim Tarihi: 09.01.2025 / Yayın Tarihi:29.12.2025)
Doi Numarası: 10.18026/cbayarsos.1616203
Makale Türü: Araştırma Makalesi

1. GİRİŞ

Tarih boyunca çizgi romanlar popülerliğini kaybetmeyen ve kendini her geçen gün geliştiren bir alan olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Çizgi roman tarihlere ve dönemlere göre değişiklik göstermiştir ve günümüze ulaşmıştır. Bu değişiklikler kültürel, çevresel, teknolojik olarak farklılıklar göstermektedir. Sanatçıların söylemlerine göre aynı özelliklerde ve aynı doğrultu da olmasına rağmen çeşitlilik gösteren bir kavram haline gelmiştir.

Fransızcada çizgi roman anlamına gelen *Bande Dessinée* aynı zamanda dokuzuncu sanat olarak adlandırılmaktadır. "Bande Dessinée, birlikte bir anlatı oluşturan imgelerin ve yazılı metnin Fransızca bir karışımıdır" (Grove, 2010, s.76). Ayrıca Fransız-Belçika ekolü olarak geçen Bande Dessiée zengin bir görsel kullanıma ve hikâye kültürüne sahiptir.

Scott Mcloud'un tanımına göre çizgi roman görsel veya başka imgelerin bitişik bir düzene göre izleyicide sanatsal bir tepkiye yol açan veya bir mesajı ileten iletişim aracıdır (2019, s. 9). Çizgi romanların diğer kitaplardan ayrılan kendine has özellikleri vardır. En çok bilinen temel özelliği çizim ve metinlerin kendi içinde oluşturduğu düzendir. ‘‘Kelimeler, resimler ve diğer ikonlar, çizgi roman denen dilin kelime dağarcığını oluşturur’’ (McCloud, 2019, s. 47). Bu nedenle çizgi romanlar hem görsellik hem de yaratılan hikâyeyle mesaj verebilen keyifli bir iletişim aracı olmuştur.

Çizgi romanlar günümüze gelene kadar kendi içinde birçok ekole ayrılmıştır. Bu ekoller; Amerikan Ekolü (Comic), İtalyan Ekolü (Fumetti), Fransa-Belçika Ekolü (Frankofon ya da Bande Desinée), Japon Ekolü (Manga)'dür. Sanatçılar bu ekollerden etkilenmişler ve çalışmalarını bu ekoller doğrultusunda oluşturmuşlardır. Ekol kelimesi Fransızca kökenli bir kelimedir. Ekoller, farklı ülkelerden, kültürlerden ve olaylardan etkilenmektedir. Amerikan çizgi roman ekolü; fantastik süper kahraman karakterleri Marvel ve DC Comics çizgi romanlarıyla karşımıza çıkarken Fransız-Belçika yani BD ekolü; Asterix ve TenTen serileriyle karşımıza çıkmaktadır. Japon ekolü; Naruto, One Piece örnekleri verilirken İtalyan ekolüne Dylan Dog ve Tex eserleri örnek olarak gösterilmektedir. Dünya çapında çizgi roman alanında ün kazanmış birçok sanatçı bulunmaktadır. Stan Lee, Jack Kirby, Frank Miller, Alan Moore, Neil Gaiman, Osamu Tezuka, Hergé (Georges Remi), Will Eisner, Akira Toriyama ve Jean Giraud başlıca önemli sanatçılar arasında yer almaktadır. Bu sanatçıların her biri çizgi romanın farklı bir kültürel çeşitliliğini ele alarak farklı akımlarda ve tarzlarda günümüze kadar ulaşmasını sağlamışlardır. Ayrıca farklılıklarına ek olarak yaşanan toplumsal olaylar, kültürel özellikler, çizim teknikleri gibi özelliklerde ortak yanlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu araştırmada Fransız-Belçika ekolünün en önemli temsilcilerinden biri olan Jean Giraud ele alınmıştır ve incelenmiştir.

Fransız sanatçı Jean Giraud çizgi roman dünyasında önemli bir isimdir. ‘‘Moebius’’ takma adıyla bildiğimiz sanatçının tam ve gerçek adı Jean Henri Gaston Giraud'tur. Kariyerinin ilerleyen dönemlerinde, 1960'lı yılların başında ‘‘Moebius’’ takma adıyla sanat dünyasında ve çalışmalarında karşımıza çıkmaktadır Kendall Eddy (2016, s. 3). Jean Giraud'nun ‘‘Moebius’’ takma adını almasını şu şekilde açıklamıştır; ‘‘Takma ad, Alman

matematikçi August Ferdinand Moebius tarafından tasarlanan varsayımsal bir yapıya atıfta bulunmaktadır. 'Moebius Döngüsü', uçları bükülmüş ve birbirine bantlanmış bir kâğıt şeridi kullanılarak gösterilmektedir, böylece ortaya çıkan nesnenin yalnızca bir tarafı varmış gibi görünmektedir. Jean Giraud, tarzının bir parçadan diğerine kökten değişebilmesine rağmen aynı temel kişiliğin ürünü olması nedeniyle bu ismi seçti. Bu ismin kariyeri boyunca daha incelikli yönlerden uygun olduğu ortaya çıkacaktı, ancak onu seçerken asıl niyeti buydu’’ (Eddy, 2016, s.3). Jean Giraud ‘‘Moebius’’ takma adının dışında ‘‘Gir’’ takma adını da kullanmıştır. Sanatçı, Fransız-Belçika ekolü, diğer adıyla Bande Desineé etkisi altında çalışmıştır. Bu ekolde karakterlerin çoğunlukla dinamik bir yapısının olduğu ve karikatürize edildiği söylenebilir. Bu ekolün yanı sıra Ligne Claire’den de bahsetmek gerekmektedir. Ligne Claire, Türkçe’de açık çizgi anlamına gelen Fransızca bir kelimedir. Bu çizim tekniğinin öncüsü Belçikalı sanatçı Hergé’dir. Scott Mcloud’a göre Hergé’nin dünyaca ünlü Tenten’in Maceraları bu tekniğe örnek olarak gösterilebilir (McCloud, 2019) Ligne Claire stili yüzyıllar boyunca birçok karikatüristin sanatında etkili olmuştur (Mckinney, 2008) ‘‘Bu temiz çizgi ekolünde karakterler beklenmedik derecede gerçekçi arka planlarla aynı panelde kullanılmıştır.’’ (McCloud, 2019, s. 42). Az gölgeleme ile net ve farklı kalınlıkta güçlü çizgiler, düz, temiz ve canlı renkler, hareketten bağımsız detayları ön plana çıkartmayı hedefleyen bu stilde tarama tekniği kullanılmamaktadır. Roy Lichtenstein, Keith Haring, Andy Warhol gibi sanatçıların yanı sıra konumuz olan Jean Giraud da bu teknikten etkilenmiştir. Fransız-Belçika ekolü ile yazılmış Tenten’in Maceraları, Asterix, Blake ve Mortimer, Spirou ve Fantasio ve Lucky Luke çizgi romanları dönemine damga vurmuş, Belçikalı senarist Jean-Michel Charlier ile Fransız sanatçı Jean Giraud’nun yaratmış olduğu önemli çizgi romanlar; Arzach, Garage Hermétique, Le Monde d'Edena, L'Incal serileri söz konusu Fransız-Belçika ekolüyle yazılmış ve tasarlanmıştır.

Jean Giraud’nun eserlerinde; fantastik ögeler, sürrealizm akımının yansımaları ve bilim kurgu temaları sıkça ön plana çıkmaktadır. Bu unsurlar sanatçının eserlerine farklı bir perspektif katmış, onu diğer sanatçılardan ayıran temel bir özellik haline gelmiştir. Fantastik, içinde birçok unsuru bulunduran farklı alanlarda da karşımıza çıkan bir kavramdır. Fantastik olan gerçekte var olmayan unsurların hayal gücüyle betimlenmesi yoluyla anlatılır. Giraud’nun eserlerine sıkça yansıdığını izleyebildiğimiz önemli bir konu da sürrealizmdir. Bir sanat akımı olan sürrealizm -yani- gerçeküstücülük- kişinin bilinçaltında yaratmış olduğu içsel dünyanın eserlere yansımasıdır. André Breton’un 1924 yılında Sürrealizm Manifestosu’nda vurguladığı gibi, sürrealizm, gerçekliği keşfetmek için hayal gücünü bir araç olarak kullanmayı savunmaktadır. Freud’un bilinçaltı analizleri, zihinsel yaşamın görünür gerçeklikten farklı bir alan sunduğu düşüncesiyle bağdaşarak, sürrealistler tarafından benimsenmiştir (Gauss, 1943). Sonuç olarak çizgi romanlar zengin kültürel çeşitliliğiyle insanlara hem eğlenceli bir okuma deneyimi sunmuş hem de toplumsal mesajlar içererek okuyucuları düşünmeye teşvik etmiştir.

Nitel araştırma yöntemi ve betimleyici anlatım teknikleri kullanılan bu makalenin yazılmasındaki amaç, sanat alanına katkıda bulunmak, Jean Giraud ve eserleri hakkında

detaylı bilgi sunarak özgün bir çalışma sunmaktır. Jean Giraud ve eserleri hakkında detaylı bir Türkçe kaynak bulunmaması çalışmanın bir diğer yönden gerekliliğini ortaya koymuştur.

2. İLLÜSTRASYONDA SÜRREALİZM

Sürrealizm, illüstrasyon ve sanat alanlarında önemli bir yer tutarak, görsel hikâye anlatımında benzersiz ve büyüleyici bir yaklaşım sunmuştur. 20. yüzyılın başlarında Paris'te rüyaların, bilinçdışının ve mantıksız düşüncelerin ön plana çıktığı bu sanat akımı hızla Avrupa'ya, Latin Amerika'ya yayılmıştır. Değirmenci Aydın'a göre sürrealizm özellikle Freud'un psikanaliz teorilerinden etkilenmiş, imgeler ve semboller aracılığıyla bilincin derinliklerine inmeye çalışmıştır (2021, s. 878). Söz konusu bu bilinçaltına yolculuk ve hayal gücünün derinliklerini keşfetme yönündeki çaba, sanatçıların gerçekliğin ve geleneksel temsillerin kısıtlamalarından kurtulmalarını sağlamış, gerçek ile hayal arasındaki sınırların bulanıklaştığı yaratıcı olanaklarla dolu bir dünyayı açmıştır (Foster, 2019 s.150). Sanatçılar tarafından oldukça ilgi gören akım sanatçının eserinde vermek istediği mesajı, bilinçaltında yer alan unsurları yansıtabildiği için bir araç olarak kullanılmıştır. Max Ernst, Joan Miro, René Magritte ve Salvador Dali sürrealist akımına yön veren önemli sanatçılardandır (Becer, 2015)

İllüstrasyon bağlamında sürrealizm sanatçılara karmaşık anlatıları iletmek ve izleyicilerde duygusal tepkiler uyandırmak için zengin görsel unsurlar ve teknik bir yelpaze sunar. İllüstratörler bu yolla biyomorfik formlar, bozulmuş perspektifler ve rüya gibi imgeleri kullanarak, algıları zorlayan ve izleyicileri zihnin gizli köşelerini keşfetmeye davet eden, görsel açıdan çarpıcı kompozisyonlar yaratabilmişlerdir (Aydın Değirmenci, 2021 s.881).

Sürrealizmin illüstrasyon tasarımına etkisi, sadece estetikten ibaret olmamış, görsel anlatıların hikâyeleştirilmesinde, anlatımın geliştirilmesinde de kritik rol oynamıştır. Ölçeği manipüle ederek, farklı unsurları yan yana getirerek ve sembolik imgeleri keşfederek, illüstratörler eserlerine izleyicilerde bilinçaltı düzeyde yankılanan anlam ve alt metin katmanları ekleyebilmişlerdir (Panszczyk, 2011). Dolayısıyla illüstrasyonda sürrealizm, karmaşık duyguları, soyut kavramları ve felsefi fikirleri görsel olarak çekici ve erişilebilir şekilde iletmek için güçlü bir araç olmuş, insan deneyiminin bilinçli ve bilinçsiz alanları arasındaki boşluğu kapatmıştır (Demirel, 2024).

Diğer yandan, sürrealizmin illüstrasyon tasarımı ile birleşmesi, geleneksel temsil biçimlerini zorlamak ve görsel hikâye anlatımının sınırlarını genişletmek için eşsiz bir fırsat sunmuştur. İllüstratörler; 3D sürrealizm ile deneyler yaparak, işlerine fantezi ve rüya manzaraları unsurları ekleyerek, izleyicileri alternatif gerçekliklere taşıyan ve varoluşun, algının doğası üzerine düşünmeye teşvik eden sürükleyici dünyalar yaratabilmişlerdir (Demirel, 2024). Sürrealizm ve illüstrasyon tasarımının birleşimi, yalnızca görsel manzarayı zenginleştirmekle kalmamış, aynı zamanda izleyicileri gerçeklik hakkında önceden var olan fikirlerini sorgulamaya ve hayal gücünün sınırsız olanaklarını kucaklamaya da davet etmiştir (Porchini & Orozco, 2017). Sürrealizm yıllar içerisinde bir

akım olmaktan çıkıp sanatın çok farklı alanlarında da görülmüştür. Örneğin illüstrasyon ve tasarım alanı dışında edebiyat, tiyatro, sinema, moda ve daha birçok alana entegre olmuştur.

Edebiyat alanında sürrealizm, anlatı tekniklerini şekillendirmede ve insan ruhunun derinliklerini keşfetmede önemli rol oynamıştır. Yazarlar ve şairler, sürrealizmden ilham alarak geleneksel anlatım normlarını alt üst eden ve fantastik ile absürt olanın alanına dalan hikâyeler oluşturmuşlardır. Eserlerine sürreal imgeler, rüya gibi anlatılar ve hayali ögeler ekleyerek, yazarlar okuyucuları gerçeklik, algı ve bilinç doğasını sorgulamaya davet edebilmişlerdir (Foster, 2019). İllüstrasyonda olduğu gibi edebiyatta da sürrealizm, okuyucuları bilinçaltı zihnin derinliklerine yolculuk yapmaya ve kendini keşfetme ile içsel bir düşünce sürecine yönlendiren bir kapı işlevi görmüştür. Bu noktada gerçek ile hayal arasındaki sınırlar bulanıklaşmıştır (Foster, 2019). Sürrealizmin farklı alanları birleştirme özelliği çizgi roman ve illüstrasyon alanında da etkili olmuş, Konumuz olan Jean Giraud gibi usta sanatçılar çizgi romanlarında sürrealizm akımını detaylı şekilde ele alıp illüstratif çizimleriyle okuyuculara akımın özgün yanlarını ve toplumsal mesajları etkileyici biçimde sunma imkanı sunmuşlardır.

Sürrealizmin edebiyata entegrasyonu, yazılı eserlerin estetik çekiciliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal yorumlama ve kültürel eleştiri için güçlü bir araç olarak hizmet etmesini de sağlar. Yazarlar; geleneksel hikâye anlatım normlarını alt üst ederek, irrasyonel ile absürt olanı kucaklayarak, toplumsal adaletsizliklere, siyasi kargaşalara ve varoluşsal ikilemlere dikkat çekebilmiş, bu şekilde geleneksel realizmin ötesine geçebilmişlerdir. Edebiyatta sürrealizm, alternatif bakış açılarını keşfetmek, baskın anlatıları sorgulamak, bireysel ve kolektif dönüşüm için yeni olasılıkları hayal etmek için bir platform sunmuştur (Kozłowski, 2022).

Sonuç olarak, sürrealizm, illüstrasyon tasarımı ve edebiyat alanlarında hayatî ve dönüştürücü bir rol oynamış; sanatçılara ve yazarlara bilinçaltının derinliklerini keşfetme, geleneksel normları sorgulama ve yaratıcılığın sınırlarını genişletme imk3anı vermiştir. Sürrealist unsurların ve tekniklerin entegrasyonu yoluyla, yaratıcılar izleyicileri büyüleyen, duyguları uyandıran, gerçeklik ve algının doğası üzerine düşünmeye teşvik eden görsel olarak çarpıcı anlatılar oluşturabilmişlerdir. Sürrealizm, hayal gücünün sınırlarının olmadığı bir dünyada sanatsal ifadeye ilham vermeye ve etkilemeye devam ederken izleyicileri de her zaman gizemli ve olağanüstü olanı kucaklamaya teşvik etmiştir.

3. JEAN GIRAUD ESERLERİ VE ÇİZİM TEKNİKLERİ

Jean Giraud kariyerine Paris'te gitmiş olduğu Duperré Uygulamalı Sanatlar Okulu zamanlarında başlamıştır. Belçikalı çizgi roman sanatçılarından ilham almaya başlayan Jean Giraud ‘‘Western’’ konulu çizgi romanlar çizmeye başlamıştır. İlk çizgi romanları ve illüstrasyonları Fiction dergisinde yayınlanmıştır. İlk satışını yapmış olduğu çizgi roman "Frank et Jérémie" ise Far West dergisinde yayınlanmıştır. Giraud daha sonra çeşitli dergilerde (Sitting Bull, Fripounet et Marisette, Ames Vaillantes ve Coeurs Vaillants) yer almış, yayınlanan illüstrasyonları sayesinde kariyer basamaklarını adım adım çıkmayı başarmıştır. Sanat hayatı boyunca; Belgian Hergé, Leonardo Da Vinci, Rembrandt Van

Rijn, Winsor McCay, Harold Foster, Jijé, Jack Kirby, Robert Crumb ve Jean-Claude Mézières gibi birçok sanatçının sanat anlayışından etkilenmiştir (Eddy, 2016).

Moebius takma adıyla 1975 yılında Arzach serisi, 1976 ve 1979 yılları arasında The Airtight Garage, 1980-1985 yılları arasında L'Incal bilim kurgu ve fantastik alanında çizgi roman serileri yazmıştır ve çizmiştir. Jean Giraud'nun eserlerinde içinde yaratmış olduğu dünyanın yansımaları, ütopik, distopik, bilim kurgu, fantastik ve sürrealist yaklaşımlar karşımıza çıkmaktadır. Çizim tekniklerini ve kullanmış olduğu renkleri ustalıkla özgür bir biçimde kullandığı için hikâyedeki duyguyu yansıtabilen nadir sanatçılardan biri olmuştur.

Jean Giraud'nun Eserlerine Yolculuk

Jean Giraud sanat hayatında çizgi roman dünyasının kalıplaşmış formlarını yıkarak büyük başarılara imza atmıştır. Onun bu başarıları dünya çapında -çizgi roman kültürü başta olmak üzere- birçok sanat alanını ve de sanatçıyı etkilemiştir. Bu çalışmada Giraud'nun çizgi romanlarından Blueberry Serisi, Metal Hurlant, Eyes of the Cat, Arzach, Le Garage Hermétique, Eyes of the Cat, L'Incal, The World of Edena ve Silver Surfer Giraud'nun sanatsal bakış açısıyla ele alınmıştır.

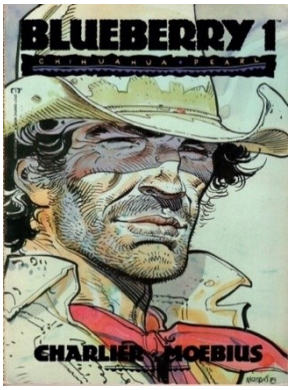
Blueberry Serisi

Jean Giraud için önemli dönüm noktası olan Blueberry serisi; sanatçının eşsiz illüstrasyonlarıyla zenginleştirilmiştir. Amerikan vahşi batı konulu bu çizgi roman Jean Michel Charlier'in benzersiz anlatımıyla 1900'lü yıllarda Fransız çizgi romanları arasında zirve noktaya ulaşarak Giraud'nun kariyerini olumlu yönden etkileyen eser olmuştur. Giraud, Blueberry serisinde ''Gir'' takma adını kullanmıştır ve seriye bu şekilde imza atmıştır. Dünya genelinde oldukça beğeni gören Bluberry, Fransız-Belçika çizgi roman ekolünde yer alan en iyi Batılı çizgi roman eserleri arasında yer almaktadır (Martinez, 2024).

19. yüzyılın sonlarını konu alan bu seride Western teması hakimdir. Serinin ilk çizimlerinde Giraud, akıl hocası Jijé'nin tarzından oldukça etkilenmiştir. Çizimlerini dönemin ve hikâyenin geçtiği atmosfere göre çizen Giraud, malzeme olarak fırça ve mürekkep kullanmıştır. Zengin renk paletine sahip olan Blueberry'de; pastel toprak tonları, mavi ve yeşil renklerle vahşi batı atmosferi verilmiştir. İllüstrasyonlarında yer verdiği detaylar, ışık ve gölge kullanımı ve sahneler arasındaki geçişlerde hareket ve kompozisyonların bütünlüğü akıcı bir şekilde okuyucuya yansıtılmıştır.

Giraud'nun Blueberry serisindeki tipografik yaklaşımı Avrupa çizgi roman anlayışında yaklaşmıştır. Yazılar sade ve okunaklı bir şekilde yuvarlak formda yer alan baloncuklar içine sans serif kullanarak yazılmış, akışta belli bir düzen içinde yer almıştır. Bu sayede okuyucu görselle metin arasında kolaylıkla bir geçiş sağlayabilmiştir (Bkz. Görsel 1).

Görsel 1. Moebius, 1963, Blueberry Çizgi Roman Serisi / Blueberry Comics.

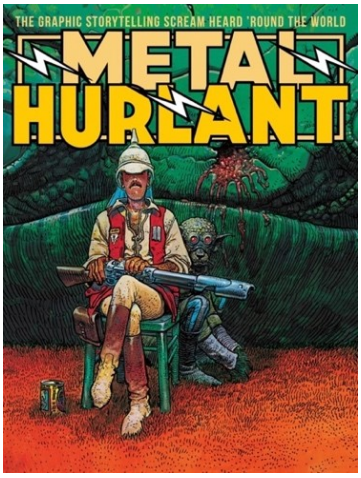
Kaynak: Slings & Arrows: Home. https://theslingsandarrows.com/wp-content/uploads/2018/03/Blueberry-1-Chihuahua-Pearl-765x1024.jpg

Giraud, Blueberry serisinde karakterlerin portreleri ve yüzlerindeki mimikleri detaylı bir şekilde ele almıştır. Kendall Eddy (2016)’ ya göre ana karakter o zamanların Fransız aktörü Jean-Paul Belmondo’ya göre çizilmiştir. Bu seri yayın hayatına 1963-2012 yılları arasında devam etmiş, Fransa ve Belçika’da yakaladığı başarıdan sonra İspanya ve İtalya gibi birçok farklı ülkede de çevrilerek basılmıştır (Martinez, 2024).

Métal Hurlant (Heavy Metal)

Fransız bir dergi olan Métal Hurlant çok sayıda sanatçıya ev sahipliği yapmıştır. ‘‘1975'te Moebius, Philippe Druillet ve Jean-Pierre Dionnet, deneyler için yeni bir forum sağlamak amacıyla BD dergisi Métal Hurlant'ı kurdu’’ (Screech, 2005) olarak bahsedilir. Derginin ismi sonraki yıllarda Heavy Metal olarak değiştirilmiştir. Dergide fantastik, bilim kurgu gibi temalarda çizgi romanlara yer verilmiştir. Jean Giraud’nun da birçok çizgi romanı bu dergide hayat bulmuştur. ‘‘*Heavy Metal* dergisinde, Jean Giraud’nun genellikle Moebius adıyla imzaladığı çizgi romanlarının da yer aldığı, başlangıçta *Métal Hurlant* dergisinde yayımlanmış olan çeşitli *Bandes Dessinées* çevirileri yayımlandı. Jean Giraud'nun yeteneği kısa sürede fark edildi, hayranlık uyandırdı ve taklit edildi, ancak birçok okuyucu taptıkları yazarın kimliği hakkında hiçbir şey bilmiyordu’’ (Martinez, 2024 s.120) şeklinde aktarılır. Farklı çizimlerin ve türlerin yer aldığı Metal Hurlant; L’Incal, Blueberry, Arzak, The Airtight Garage of Jerry Cornelius, The Long Tomorrow ve birçok çizgi romanı bünyesinde toplamıştır. Aynı zamanda Jean Giraud, Enki Bilal, Philippe Druillet, Richard Corben, Bernie Wrightson gibi önemli sanatçıların eserleri de burada yayınlanmıştır. Bu sanatçılar, derginin; sanatsal ve kültürel çeşitliliğin artmasına, uluslararası sanatçıların yeni çizim teknikleri ve farklı sanat üsluplarıyla zenginleşmesine, okuyucuların çizgi romanlara ve sanatçılara olan bağlılığını arttırmasından dolayı dergiye önemli katkılar sağlamıştır.

Görsel 2. Moebius, 1976, Metal Fırtına / Métal Hurlant.

Kaynak: TheWrap. https://www.thewrap.com/metal-hurlant-moebius-bendis-fraction-stokoe-humanoids/

Arzach

Jean Giraud'nun en önemli çizgi roman eserlerinden bir diğeri Arzach'tır. ''Moebius; dilsiz, yani 'sözsüz anlatım'ı yeniden yaratır ve şaheserlerinden birisi sayılan Arzach'ı çizer'' (Yurtkulu 2011). Çizgi roman dünyasında büyük bir etki yaratan Arzach, 1975 yılında Fransız bilim kurgu, fantastik çizgi roman dergisi olan Métal Hurlant'ta yayınlanan dört sözsüz kısa öyküsünden oluşan bir çizgi romandır ve Jean Giraud'nun Métal Hurlant için çizdiği ilk çizgi roman olarak geçmektedir. Alfaiate'ye göre; Moebius, Arzach'ı bir tür harekete geçme, görünmeyenden çok görünenin sınırlarını aşarak farklı evrenlere dalış olarak tanımlamaktadır (2017). Bu eserde alışılmışın dışında yaratılan arka planlar, Jean Giraud'nun hayal gücünde yer alan fantastik unsurlarla bilim kurgu teması birbirine entegre edilerek gösterilmiştir. Arzach serisinde sürrealizm akımının yansımaları karşımızı çıkmaktadır. Giraud, hayal gücünün sınırlarını zorlayan dünyayı sayfayı kaplayan büyük çizimlerle görselliği ön planda tutarak büyük bir ustalıkla çizmiştir. Zaman ve mekân kavramının belirsizleştiği Arzach'ta gerçeklikten uzak bir hikâye sunulmaktadır. Bilinçaltı, rüya gibi temaların ön plana çıktığı Arzach'ta soyut, fantastik ve minimalist bir çizim tarzı benimseyen Giraud kendine özgü çizim tarzıyla Métal Hurlant dergisi içinde yeni bir dönem başlatmıştır. Arzach'ta farklı sembolik ögeler kullanılmıştır. ''Moebius'un bana hoşlandığını söylediği Amerikan bilim kurgu çizgi romanı Flash Gordon gibi Arzach da tarih öncesi, mitoloji, orta çağ ve fütürizmi harmanlıyor. Arzach'ın dünyasında dinozorlar, bir gorgon, ilkel silahlar, gelişmiş makineler ve daha fazlası var'' (Screech, 2005). Hikâye pterodaktil ve bir savaşçının alışılmışın dışındaki farklı bir gezegende yer alan sessiz keşiflerini konu almaktadır. ''Pterodaktil, Geç Jura ile Geç Kretase dönemlerinde (163,5 milyon ile 66 milyon yıl önce) bilinen, uçan sürüngenler (Pterosaur) alt grubunun gayri resmi adıdır'' (Augustyn, 2024) (Bkz. Görsel 3).

Görsel 3. Moebius, 1975, Arzak Çizgi Roman Serisi / Arzach Comics Series

Kaynak: Giraud, Jean. (1987) Moebius 2: Arzach. New York: Marvel Entertainment Group.

Dört sessiz hikâyeden oluşan Arzach; pantomim çizgi romanı, fantastik çizgi roman ya da deneysel çizgi roman olarak adlandırılmaktadır. Arzach, çizgi romanların alışılagelmiş düzenlerinin dışında bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. ‘‘Arzach'ın panelleri, özellikle bazıları tüm sayfayı kapladığından, bağımsız kompozisyonlar gibi görünmelerini sağlayan cilalı, estetik bir kaliteye sahiptir’’ (Screech, 2005). Arzach’ın diğer dört kısa hikâye serilerinde karakterin ismi her seferinde değiştirilmiştir ve Harzak, Arzak, Harzakc, Harzack isimlerini almıştır (Bkz. Görsel 5). Bu seriler 1976 yılında kitap haline getirilmiştir. Arzach serisi tasarımsal olarak ele alındığında Jean Giraud bu dört kısa hikâyenin her birinin başlığında farklı bir yazı tipi tasarlamıştır. Hikâyelerin konularına göre oluşan yazı tipleri; fantastik, bilim-kurgu ve fütürizm temasına uygun bir şekilde tasarlanmıştır.

Görsel 4. Moebius, 1975, Arzak Çizgi Roman Serisi / Arzach Comics Series.

Kaynak: Giraud, Jean. (1987) Moebius 2: Arzach. New York: Marvel Entertainment Group.

Minimalist bir yaklaşımla Giraud el yazısı organik formlarında daha çok sans serif yazı tipi formatını kullanmıştır. Sanatçının Arzach’ta kullanmış olduğu renk paleti o dönemin diğer çizgi romanlar illüstrasyonlarından çok daha farklıdır. Renkleri daha detaylı kullanmıştır. Çizimlerinde kalem ve mürekkebi kullanan Moebius, sanatından ilham aldığı 19. yüzyıl gravür sanatçısı Gustave Dore’nin etkilerini de bu eserinde göstermiştir (Eddy, 2016, s.16).

Sahnenin atmosferine ve duygu değişimlerine göre renk geçişlerini ustalıkla kullanan Giraud; seride sıcak renk tonlarına ve mavi-yeşil tonlara ağırlık vermiştir. Kullanmış olduğu pembe renk tonlamalarıyla okuyucuyu gerçeklikten uzak bir hayal dünyasının içine çekmektedir. Bu sayede okuyucuya hikâye ve çizim arasında bir bütünlük sunmaktadır. Jean Giraud, Arzach serisinde geleneksel çizgi roman tarzından uzaklaşarak sözsüz bir anlatımla yarattığı gizem, ikna gücü ve sembolizm ögeleriyle bilim kurgu çizgi romanlarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Ayrıca çizgi romanı diğer çizgi romanlardaki güçlü ve yenilmez kahramanlardan ve tutarlı olay örgülerinden arındırmıştır (Screech, 2005). Çizgi roman dünyası için önemli bir yer tutan Arzach, Fransız çizgi roman dünyasında küçük bir değişime yol açmış ve Arzach'ın Fransa'da yaratmış olduğu bu etki bir sene öncesinde çıkan Kara Şövalye'nin bıraktığı etkiyle karşılaştırılmıştır (Giraud, 1987).

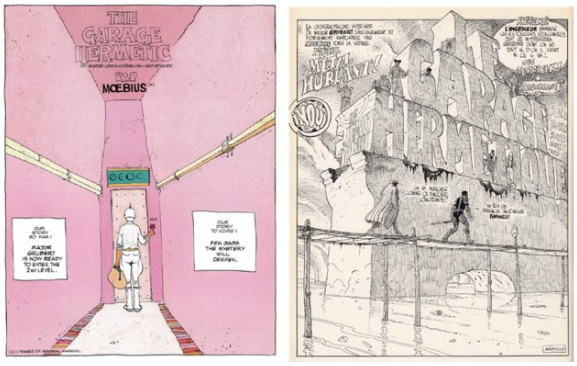
Arzach Jean Giraud'nun ''Moebius'' takma adıyla yaratmış olduğu ilk büyük eseri; sessiz deneysel bilim kurgu çizgi romanında Bande Desineé sınırlarını oldukça zorlamıştır.

Le Garage Hermétique (Hava Geçirmez Garajı)

''Moebius'' adıyla yayınladığı bir diğer önemli eseri olan Le Garage Hermétique 1976'dan 1979'e kadar yayın hayatına Métal Hurlant'ta devam etmiştir. Türkçe karşılığı Hava Geçirmez Garaj olan bu önemli eserin hem yazarı hem de illüstratörü; Jean Giraud'tur. ''Giraud'nun bu dönemdeki "Moebius" eserinin belki de merkezi parçası, "Le Garage Hermetique de Lewis Carnelian" (İngilizce "The Airtight Garage of Jerry Cornelius" olarak çevrilmiştir) adlı şaşırtıcı bir hikâyedir. Bir asteroit içinde geçen bu hikâye, bir dizi karakterinin maceralarını takip eder ve asteroitin içi, içinde bir dizi yaşanabilir boyutunun (veya 'katmanların') bulunabilmesi için kullanılabilir. "Garage" aslında "Bandard" adlı eserin son satırlarında özetlenmiştir; burada dağıtım asteroit (adı "Flower" olan) ve "Garage"ın baş karakterlerinden biri olan Binbaşı Grubert, Giraud'nun sonraki çalışmalarında tekrar tekrar görülen bir şekildir'' (Kendall Eddy, 2016: 13). Çizgi romanda sürrealizm ve bilim kurgu temaları ön plana çıktığı görülmektedir. Çizgi roman kurallarının dışına çıkan Le Garage Hermétique'de paneller arasındaki geçişlerde bir bağlantı olmayan, okuyucunun hayal etmesini ve hikâyeyi anlamasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, çizgi romanın geçtiği mekân, zaman ve kullanılan fantastik ögeler okuyucuyu düşsel ve sürrealist bir yolculuğa çıkartmaktadır. "Benzer şekilde, modern BD'nin eğilimlerinden biri de geleneksel anlatıdan uzaklaşma olmuştur. Moebius'un çalışması bu eğilime öncülük etmiştir: Le Garage Hermétique [Hermetik Garaj] veya Arzach gibi yaratımlarda, karakterler başkalarına dönüşürken, zaman tersine dönerken ve farklı dünyalar bir araya gelirken sanatsal yetenek ve hayal gücü mantıksal ilerlemenin yerini alır. Moebius kelimenin tam anlamıyla olay örgüsünü kaybeder ve tutarlı bir hikâye arayan okuyucu çok hayal kırıklığına uğrar. Ancak burada da anlatı dizisi tam da yokluğundan dolayı merkezidir, tıpkı Alain Robbe-Grillet'nin romanlarının anti-roman veya yeni roman olabileceği, ancak yine de roman olmaları gibi'' (Grove, 2005). Her çizgi romanın kendine has özellikleri olduğu gibi bu çizgi romanında vardır. ''Le Garage Hermétique, ilk veya ikinci okumada, keyfi gelişmelerin ve şaşırtıcı yanıltıcı ipuçlarının bir karışımıdır. Daha sonraki okumalarda, tutarlılık yavaş yavaş ortaya çıkar'' (Screech, 2005). Onu diğer çizgi

romanlardan ayıran özelliği ise okuyucunun ise derin düşüncelere daldığı ve üstüne düşündüğü bir çizgi roman olmasıdır. ‘‘Le Garage Hermétique, anlatının doğrusal akışını bozarak formun iyi tanımlanmış kurallarını sorgular. Oldukça uzun olan hikâye, anlam üretmek için benzeri görülmemiş derecede okuyucu katılımı gerektirir’’ (Screech, 2005).

Görsel 5. Moebius, 1976, Hava Geçirmez Garaj / Le Garage Hermétique.

Kaynak: Right Ear Left Blog. https://rightearleft.wordpress.com/2015/01/29/comics-review-garage-hermetique/

Giraud, eserin illüstrasyon çizimlerinde mürekkep, fırça ve kalem gibi araçlar kullanmıştır. Yaratmış olduğu fantastik ve sürrealist dilin yoğunluğunu çizimlerinde detaylı, yalın ve akıcı bir çizgi diliyle vurgulamıştır. Çizgi romanın orijinal Fransız kitap versiyonu, 1979'da "Major Fatal" olarak siyah-beyaz olarak yayımlanmıştır. Victor Moscosco ve Rick Griffin gibi Amerikan sanatçılarının grafik stillerinden özellikle Pyscedelic dönem konserlerinin posterlerinden etkilenmiştir. Giraud bu akımı kendi hikâyesindeki karakterler üzerinde uygulamıştır. Çizgi romanın en fark yaratan özelliği; sanatçının grafik stilinde ve anlatım özelliklerinde farklılıklara gitmesidir. Bu nedenle de Giraud’nun dönemin grafik stillerini takip ederek eserlerinde uygulaması yeniliklere açık bir sanatçı olduğunu göstermektedir.

Görsel 6. Moebius, 1976, Hava Geçirmez Garaj / Le Garage Hermétique.

Kaynak: Right Ear Left Blog. https://rightearleft.wordpress.com/2015/01/29/comics-review-garage-hermetique/

Çizgi romanın yazı ve çizimlerinde yakalanan bütünlükte ise okuyucunun okuma akışını kolaylaştırmaktadır. Kullanılan tipografiyi hikâyenin temasına göre belirleyen Giraud, anlatımları güçlendirecek bir şekilde kullanmıştır. Minimal, geometrik ve sans serif yazı

tipini benimsemiştir. Harflerde kullanılan asimetrik düzenle ise hikâyede vurguladığı sürrealist yaklaşım entegre etmiştir. Jean Giraud kullanmış olduğu pastel tonlar soyut ve sürrealist bir dünyayı anlatırken hikâyenin olay örgüsüne göre kontrast renkleri de kullanmıştır. Doğal unsurların ve fütüristik yaklaşımların olduğu sayfalarda soğuk ve sıcak tonlarla ise mekânsal geçişi vurgulamıştır. Le Garage Hermétique, Jean Giraud'u sanatsal ve hikâyesel olarak başarıya ulaştıran önemli başyapıtlarından arasında yerini almıştır.

Eyes of the Cat (Kedinin Gözleri)

Eyes of the Cat 1978 yılında Metal Hurlant dergisinde yayımlanmıştır. Alejandro Jodorowsky tarafından yazılan ve Moebius tarafından çizilen kısa bir çizgi romandır. Psikolojik ve sembolik unsurlarla Jodorowsky yazılarını derinlemesine felsefî bir şekilde işlerken Jean Giraud'ta bu güçlü felsefî duyguları illüstratif bir şekilde okuyucuya yansıtmıştır. Jean Giraud'nun illüstrasyonlarında gölgeler, perspektif ve organik formların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu sayede çizgi romanda koyu renk tonlamalarıyla hikâyede geçen atmosfere derinlik katmıştır. Çizgi romanda siyah-beyaz renklerinin hakimiyetini sarı rengini kullanarak anlatımdaki kasvetli ortamı okuyuculara betimlemiştir. İllüstrasyonlar, sürrealist ögelerle desteklenmiştir. Çizgi roman kompozisyon ve görsel bütünlük açısından oldukça başarılıdır. Çizgilerde minimalist bir yaklaşımla sayfada negatif alanı koruyarak karmaşıklıktan uzak bir sayfa bütünü görülmektedir. Jean Giraud'nun illüstrasyonlarında gölgeler, perspektif ve organik formların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu sayede çizgi romanda koyu renk tonlamalarıyla hikâyede geçen atmosfere derinlik katmıştır. Çizgi romanda siyah-beyaz renklerinin hakimiyetini sarı rengini kullanarak anlatımdaki kasvetli ortamı okuyuculara betimlemiştir. İllüstrasyonlar, sürrealist ögelerle desteklenmiştir. Çizgi roman kompozisyon ve görsel bütünlük açısından oldukça başarılıdır. Çizgilerde minimalist bir yaklaşımla sayfada negatif alanı koruyarak karmaşıklıktan uzak bir sayfa bütünü görülmektedir. Güçlü metaforlarla desteklenen hikâyede diğer çizgi romanlardan farklı olarak her sayfa için bir panel kullanılmıştır (Bkz. Görsel 7). Bu sayede okuyucu olay örgüsünü derinlemesine inceleyebilmekte ve duygu geçişlerine daha net bir şekilde hâkim olmaktadır. Okunabilir bir yazı fontuyla yazılan metinler olay akışını ve okumayı kolaylaştırmaktadır. The Eyes of Cat, Jean Giraud ve Jodorowsky'nin iş birliğinde minimalist ve görselliğin ön planda olduğu bir çizgi roman olarak okuyuculara sunulmaktadır.

Görsel 7. Moebius&Jodorowsky, 1978, Kedinin Gözleri / The Eyes Of The Cat.

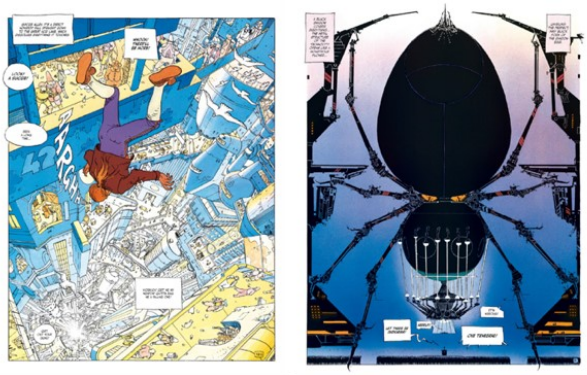

Kaynak: Read All Comics Online. https://readallcomics.com/the-eyes-of-the-cat-tpb/

L'Incal

Senaryosunu film yönetmeni Alejandro Jodorowsky'un yazdığı ve Jean Giraud'nun ise çizimlerini yapmış olduğu bilim kurgu çizgi roman serisi 1980 yılında Metal Hurlant'ta yayınlanmıştır. Fransız-Belçika ekolünde en üst sıralarda yerini alarak çizgi roman dünyasında yerini almıştır. L'Incal'in peşinde dedektif John Difool'un serüvenlerini anlatan çizgi romanda sürrealizm akımının etkileri görülmektedir ve aynı zamanda bilim-kurgu, fantastik ve fütürist temalarda bu çizgi romanın ana konuları arasında yer almaktadır. L'Incal; evrensel temalar, metafizik, toplumsal eleştiri ve karakterin kişisel gelişimiyle okuyuculara zengin bir içerik sunmaktadır.

Görsel 8. Moebius&Jodorowsky, 1980, Inkal / L'Incal.

Kaynak: Humanoids. https://www.humanoids.com/author/254

L'Incal serisinde Jean Giraud'nun illüstratif ve tasarımsal yaklaşımına baktığımızda felsefî ve mitolojik unsurlar Giraud'nun sembolik çizimleriyle okuyucuyu buluşturmaktadır. Giraud çizimlerinde kalem ve mürekkep kullanmayı tercih etmiştir ve akıcı çizgileriyle çizgi romanı keskin hatlardan uzaklaştırmıştır. Detaylı ve yoğun illüstratif çizimlerini okuyucuyla bir araya getirmeyi başaran sanatçı, çizimlerinde kullandığı hareketli

perspektif ve kompozisyonları canlı renk paletiyle desteklemiştir. Giraud, yaratmış olduğu atmosferi karakterlerin duygu durumlarını canlı renkler ve pastel tonlarıyla dengelemiştir.

Ayrıca tipografik açıdan incelediğimizde kullanılan büyük harfler güçlü bir duruşu temsil ederken kullanılan sans serifle minimal bir yaklaşım izlemiştir. Hikâye içerisinde geçen diyaloglar yuvarlak baloncuklar içindeki metin ve görsel akışa göre bir bütün oluşturmaktadır. L'Incal serisiyle büyük başarılara imza atan bu ikilinin çizgi romanı ilerleyen yıllarda kitap serisine dönüştürülmüş ve sinemaya uyarlanmıştır.

Görsel 9. Moebius&Jodorowsky, 1980, Inkal / L'Incal.

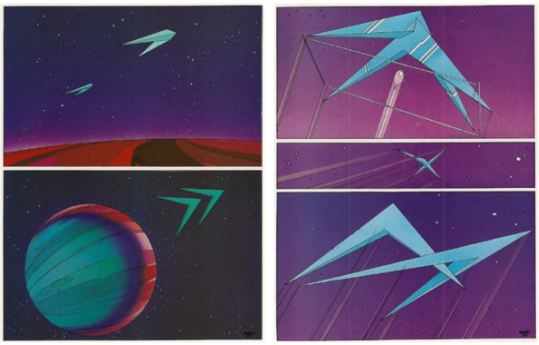

Kaynak: Canmon Art. https://canmom.art/crit/comics/the-incal

The World of Edena (Edena'nın Dünyası)

Edena 1983 ile 2001 yılları arasında Jean Giraud tarafından yazılmış ve çizilmiş bir bilim kurgu çizgi romanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Edena, Giraud'nun en önemli baş yapıtları arasında yer almasının yanı sıra Fransız-Belçika Ekolünde de önemli bir yer tutmaktadır. Jean Giraud Edena adlı çizgi roman serisine başlamasının hikâyesine değinmiştir.: "*Bir süre önce, Fransız otomobil üreticisi Citroën'in reklam departmanından biri, satış ekibi için komik bir hikâye hazırlamamı istedi. Çalışmalarımı eskiden beri takip ettiğini belirtti. İlk başta tereddüt ettim, ancak Citroën'in farklı bir marka olduğunu fark edince kabul ettim. Kısa bir hikâye planlarken, ilhamla birlikte hikâye büyüyerek kırk sayfaya ulaştı. Başta çizerlere devretmeyi düşündüğüm işi, hızla tamamlayarak kendim çizdim. Hikâye o kadar beğenildi ki, sınırlı sayıda lüks bir kitap olarak basıldı ve yalnızca seçkin satış elemanlarına dağıtıldı. Bugün bile bu özel baskı, koleksiyoncuların büyük ilgisini çekiyor*" (Giraud, 1987).

Görsel 10. Moebius, 1983, Citroën Logo / Citroën Logo.

Kaynak: Giraud, Jean. (1987) Moebius 5: The Gardens of Aedena. New York: Marvel Entertainment Group.

Edena serisinde yer alan önemli iki ana karakter bulunmaktadır; Stel ve Atan. Edena adlı gezegenin keşfi ve maceralarını konu alan bu çizgi roman serisinde fantastik, metafizik, felsefe, insan doğası, derin duygular ve evrensel temalara yer verilmiştir. ‘‘Yapay beslenme, hormon tedavileri ve sürekli organ nakilleriyle (oldukça genç olmalarına rağmen) hayatlarını uzayda yaşayan iki 'cinsiyete özgü olmayan' ana karakter Stel ve Atan, pastoral gezegen Aedena'ya inerler ve burada sadece her yerde yetişen meyvelerden besin bulmak zorunda kalırlar. Hikâye ilerledikçe, ikisi gençleşiyor gibi görünüyor ve daha önce hiç yaşamadıkları cinsel dürtülere kapılıyorlar’’ (Screech, 2005 s.107-108).

Çizgi romanı tasarımsal olarak ele aldığımızda; Giraud hikâye genelinde soyut ve geometrik kavramlara yer vermiştir. Perspektif kullanımıyla ön plana çıkan Edena, zengin renk paleti içermektedir. Renklerin değişimleri hikâyedeki atmosfere göre değişkenlik gösterirken, mistik ve doğa unsurlarının bulunduğu ortamlarda pastel tonlarını kullanan Giraud, distopik mekanların geçtiği yerlerde soğuk renk tonlamaları tercih etmiştir. Işık ve gölge oyunlarıyla da karakterlerin içsel yolculuklarına yaptıkları duygusal değişimleri yansıtmıştır. Edena’nın çizimlerinde daha sonra deneysel grafik anlatımı ve serbest çizim teknikleri kullanarak deneysel çizimler yapmıştır. Bu çizimlerde yaratıcı ve özgün yanını ortaya çıkarmıştır. Bu çizgi roman serisinde Giraud’nun oldukça başarılı olmasının en önemli unsuru sanat tarzını, hikâye anlatımının derinliğini, içsel dünyasını olduğunca iyi yansıtmasıdır. Hikâyenin gelişim evresinde Giraud, Ligne Claire tekniğinden ilham alarak çizimlerinde keskin ve net hatlar kullanmıştır. Ayrıca, seride sadeleştirilmiş detaylar ve düz renkler ile karakterlerde derinlik duygusu oluşturulmuştur.

Görsel 11. Moebius, 1983, Edena'nın Dünyası Çizgi Roman Serisi / The World of Edena Comics Series.

Kaynak: Giraud, Jean. (1987) Moebius 5: The Gardens of Aedena. New York: Marvel Entertainment Group.

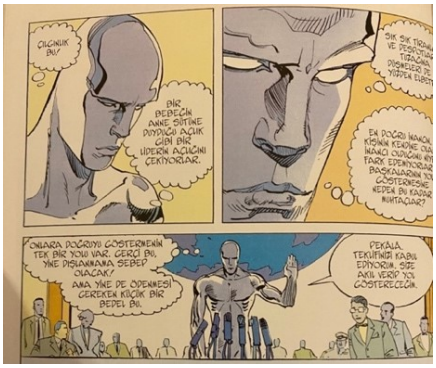
Sürrealist akımın yansımalarını taşıyan eserde fantastik unsurlara yer almaktadır. Soyut mekanlar ve zamanlar, bilinçdışı unsurlar ve rüya teması Edena serisinde üstünlük kurmaktadır. Ütopik ve distopik bir dünyanın ele alındığı seride bireyin kendi iç dünyasına yolculuk yapılmaktadır. Hikâyede verilen bir başka tema ise metafizik boyutlardır. ‘‘Son olarak ve belki de en az değil, bu, Moebius'un hikâyelerinden birinin ilk kez yayınlandığı zamandır İngilizcede. Gerçekten de Aedena'nın Bahçeleri henüz Fransa'da herhangi bir biçimde ortaya çıkmadı. Eğer hikâyenin kısmen Japonya'da çizildiğini düşünürseniz, bu gerçekten Moebius'un ilk uluslararası bir işi olabilir’’ (Giraud, 1987).

Silver Surfer (Gümüş Sörfçü)

Stan Lee'nin kaleme aldığı Jean Giraud'nun çizdiği Silver Surfer, diğer çizgi romanlardaki karakterlerden ayrılan bir Marvel karakteridir. 1988 yılında iki seri olarak yayınlanan hikâye çizgi roman dünyasında önemli bir yere sahiptir. Gümüş Sörfçü olarak bilinen çizgi roman derin felsefî konuları içermektedir. Jean Giraud, çizimleriyle felsefî yaklaşımlara daha da güçlü bir anlam katmıştır. Silver Surfer: Parable adlı kitabında; Incal ve Blueberry'de görüldüğü gibi hikâye boyunca çizim stilinin genellikle değişken olduğunu belirten Giraud, bu çizimde kitabın ikinci yarısından sonra hakimiyeti ele aldığını belirtmiştir. Karakterlerin kendisine ait olmadığı için kaygılandığından bahseden Giraud, Jack Kirby ve John Buscema'nın yaratmış olduğu Surfer kopyalamadan özelliklerini taşıyan yeni bir Surfer yapması gerektiğini düşünmüş ve buna çözüm olarak kendi Moebius kimliğiyle özgün bir Surfer karakteri yaratmıştır (Lee ve Moebius, 2019). Silver Surfer karakteri Moebius'un alışık olduğumuz yoğun çizim tarzının dışında farklı bir çizim tarzı ile okuyucuların karşısına çıkmaktadır. Moebius bu karakteri çizerken minimalist bir yaklaşım tarzı benimsemiştir ve okuyucuya sade, net çizgiler sunmuştur. Çizgi romanın renk skalasında mavi, mor ve gri tonlarını ağırlıklı olarak kullanmıştır. Karakterin bir diğer farkı ise kaslı bir vücut yapısı yerine yüzeysel bir formla karşımıza çıkmasıdır. Vücut hatlarını ince çizgilerle çizen Moebius, karakterin yüzeyinde pürüzsüz bir renk geçişi ve güçlü renk kullanımıyla parlak yansımalar elde etmiştir. Karaktere bu açıdan bakıldığında

bile Moebius'un diğer eserlerindeki karakterlerde kullanmış olduğu canlı renk tonlamaları, gölgelendirmeler ve karışık çizgilerden farklı olduğu görülmektedir.

Şekil 12. Stan Lee & Moebius, 1988, Gümüş Sörfçü / Silver Surfer: Alegori

Kaynak: Lee, Stan ve Moebius (Jean Giraud). (2019) Silver Surfer: Parable. Marvel Comics.

Çizgi romanın renk skalasında mavi, mor ve gri tonlarını ağırlıklı olarak kullanmıştır. Karakterin bir diğer farkı ise kaslı bir vücut yapısı yerine yüzeysel bir formla karşımıza çıkmasıdır. Vücut hatlarını ince çizgilerle çizen Moebius, karakterin yüzeyinde pürüzsüz bir renk geçişi ve güçlü renk kullanımıyla parlak yansımalar elde etmiştir. Karaktere bu açıdan bakıldığında bile Moebius'un diğer eserlerindeki karakterlerde kullanmış olduğu canlı renk tonlamaları, gölgelendirmeler ve karışık çizgilerden farklı olduğu görülmektedir.

Galactus mor ve kırmızı tonlarda çizilirken Silver Surfer ise daha çok varoluşsallığı yansıtması sebebiyle soğuk bir renk skalası ile çizilmiştir ve iki karakterin zıtlığını anlatmaktadır. Karakteri farklı perspektif açılardan ve pozlardan çizen Giraud okuyucu da akışı sağlayabilmek için çizimlerini geniş kareler olarak planlamıştır. Bu alanlarda boşluk kullanımıyla da karakterin duygu dünyasını okuyucuya anlatmıştır. Uzay boşluğu arka planlarında yer alan Silver Surfer karakteri, Jean Giraud'nun illüstratif çizimleriyle hem fantastik bir savaşçı hem de evreni sorgulayan, bir gezgin olarak öne çıkmaktadır. Bu eser Giraud için oldukça önemli bir çizgi roman olmuştur. Jean Giraud kariyer hayatı boyunca sanatın her alanında varlığını kanıtlamıştır. Giraud'nun hayal gücü başka sektörleri de etkisi altına almıştır. Animasyon-çizgi film ve bilim kurgu bu alanların en başında gelmektedir. Film sektöründe değerli bir sanatçı olan Jean Giraud; Alien, Tron, The Fifth Element, The Abbys ve Little Nemo: Adventures in Slumberland gibi filmlerin karakter tasarımlarını ve görsel tasarım süreçleriyle ilgilenmiştir. 1970'lerin ortalarında Alejandro Jodorowsky ile ‘‘Dune’’ film projesi üstünde çalışan fakat bu film hiç çekilmemiştir. Projenin yarıda kalmasının sebebi ise finansal açıdan stüdyolardan yeterli ilgiyi görememiş olmalarıdır. Jean Giraud, Dune filminin görsel süreçlerinin tasarlanması sürecinde yer almıştır ve projede çizgi roman panelleri, storyboard çizimlerine katkıda bulunmuştur. (Kendall Eddy, 2016) ‘‘Storyboard bir tür hikâye tahtası olarak bir öykü, roman veya kurgusal bir içerikten dönüştürülerek meydana getirilen bir senaryo metninin seyirciye

görselleştirilerek sunulması öncesinde ön plana çıkan ilk aşamadır'' (Erzin Kozan. 2022). 2013 yapımı ''Jodorowsky's Dune'' belgeselde Alejandro Jodorowsky, Jean Giraud ile Dune projesi için yapmış olduğu tasarım sürecinden Giraud'nun Dune projesine olan katkısından bahsetmiştir ve sanatçıya olan hayranlığını dile getirmiştir. Jodorowsky, Giraud'nun hızlı ve eşsiz çizimler yaptığını ve bu tasarım sürecinin büyüleyici bir deneyim olduğunu belirtmiştir (Jodorowsky's Dune, 2013). Jean Giraud'nun görsel vizyonu Ridley Scott'un Alien (1979) ve Blade Runner (1982) gibi filmlerde karşımıza çıkmaktadır. Giraud ayrıca konsept ve karakter tasarımlarıyla da Tron, The Fifth Element ve Alien gibi filmlerde adından söz ettirerek sonraki yıllarda yapılan bilim kurgu filmlerinin de görsel estetik standartlarına ışık tutmuştur (Eddy, K. 2016). Giraud'nun yaratmış olduğu eşsiz çizgileri ve vizyonu çizgi romandan sinemaya kadar birçok farklı alanda hayranlık uyandırmıştır. Ridley Scott'tan Hayao Miyazaki'ye, George Lucas'tan Stan Lee'ye kadar birçok sanatçı ve yönetmenin sanat anlayışını şekillendirmiştir. Giraud'nun çizimlerine hayranlık duyan Hayao Miyazaki, ''A Conversation Between Hayao Miyazaki and Moebius'' adlı belgeselde Giraud'nun sanatına olan hayranlığını dile getirmiştir. Belgesel kapsamında Miyazaki'nin ve Jean Giraud'nun sanatsal bakış açıları, yaratım süreçleri ve birbirlerinin eserlerine duydukları hayranlıklarını sohbete dökmüşler ve Miyazaki, Giraud'nun Arzach serisinden etkilendiğini ve Nausicaä of the Valley of the Wind adlı eserini ise Jean Giraud'nun sanatının etkisiyle yarattığından bahsetmektedir (Autran, A. 2004). Giraud, eserleriyle sanat dünyasına adını yazdırmayı başarmış bir sanatçıdır ve dünyanın farklı bölgelerinden sanatçılar Moebius'un özgün sanat anlayışını benimsemişlerdir. Ridley Scott, Hayao Miyazaki, George Lucas ve Stan Lee başta olmak üzere birçok sanatçı çalışmalarında Jean Giraud'nun izlerini taşımaktadır.

4. SONUÇ

Moebius, sanat dünyası için oldukça önemli bir isim olmuştur. Özgür düşünce yapısı onu diğer sanatçılardan ayıran en büyük özelliklerinden birisidir. Kendi sınırlarını ve görsel sanatın kalıplaşmış sınırlarını yapmış olduğu her çiziminde biraz daha zorlayarak eserlerinin bir başyapıt olmasını sağlamıştır. İllüstrasyonlarıyla çizgi roman dünyasının bakış açısını değiştirmiş ve geliştirmiştir. Çizgi romanlarda sunulan kalıplaşmış eğlence teması dışında Jean Giraud okuyucuları hem eğlenceye hem de düşündürmeye teşvik ederken onları felsefî temalara, sürrealist, fantastik bir bir dünyaya sürüklemiştir.

Giraud'u diğer sanatçılardan ayıran bir diğer en önemli özelliği ise kullanmış olduğu renk paletidir. Renkleri kullanmaktan çekinmeyen Giraud canlı ve zengin renk paletiyle hikâyelerinde derinlik ve duyguyu oldukça başarılı bir şekilde okuyucuya iletmeyi başarmıştır. Karakterlerin içsel karmaşık duygularını kullanmış olduğu renklerle etkili bir şekilde okuyucuya yansıtarak okuyucuları karakterlerin iç dünyasına davet etmiştir. Bu sayede okuyucusuyla arasında bağ kurabilen nadir sanatçılardan biri olmuştur. Giraud'nun farklı mekanlar ve atmosferler için kullandığı çeşitli renk kombinasyonları, sanatçının sıradanlıktan ne kadar uzak olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Kullanmış olduğu renk paletiyle çizimlerinde kullandığı unsurların arka planları bir bütünü oluşturmaktadır. Canlı renk paletinin yanı sıra çizimlerinde minimal soft renklere de yer vermekten çekinmemiştir.

Çünkü onun için önemli olan hikâyenin duygusunu karşı tarafa en iyi şekilde yansıtabilmektir. Renk kullanımlarında bir diğer önem verdiği ise sembolik unsurlardır. Giraud'nun çizimlerinde mavi, kırmızı, yeşil, siyah-beyaz renkleri karşımıza çıkmaktadır. Bu renk tonlarını tesadüfi bir şekilde kullanmamıştır. Mavi tonlarını daha çok uzay temalarında ve sakin bir atmosferde kullanırken, kırmızı rengini hareketli, tehlikeli ya da kişilerin iç çatışmalarını anlatırken kullanmıştır. Yeşil tonlarını doğal ortamlarda kullanırken, siyah-beyazı ise daha minimalist yaklaşımların bulunduğu yerlerde kullanmayı tercih etmiştir.

Jean Giraud dönemin grafik stillerini takip eden bir sanatçıdır. Sürrealizm, Art Nouveau, Fütürizm sanat akımları Giraud'nun eserlerinde görülmektedir. Giraud'nun bu eserlerinde görülen Sürrealizm sanat akımı Arzach serisinde bilinçaltı gerçeküstü bir yaklaşımla karşımıza çıkmaktadır. Giraud'nun Le Monde d'Edena ve Blueberry çizgi roman serilerinde ise Art Nouveau sanat akımı ön plana çıkmaktadır. Art Nouveau, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Avrupa ve ABD'de gelişen, organik formlar ve kıvrımlı, asimetrik çizgilerle tanınan bir dekoratif akımdır (Gontar, 2006). Art Nouveau'nun modern ve estetik anlayışını çizgi romana uyarlayan Giraud, Le Monde d'Edena serisinde organik formlar, kıvrımlı çizgiler ve doğadan ilham alan çizimleri; karakterlerin kıyafetleri, bitkisel motifler ve mekân çizimlerindeki süslemeli detayları yumuşak çizimlerle çizgi romana yansıtmıştır. Western konulu Blueberry serisinde ise Art Nouveau akımının yansımaları Giraud'nun çizimlerinde doğayı detaylı ve akıcı bir şekilde ele alma biçimi ve kıvrımlı organik formlarla çizgi roman serisiyle arasında bir bağ kurmaktadır. Aynı şekilde Le Garage Hermétique ve Silver Surfer: Parable serilerinde de fütürizm sanat akımı oldukça etkili olmuştur. Fütürizm sanat akımı İtalyan yazar Flippo Tommaso Marinetti tarafından 1909 yılında eskiyi reddeden hareket olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu akım; hızı, teknoloji ve endüstriyi ön plana çıkarmaktadır. Bu akımdan etkilenen ressamlar için eserlerinde yer verdikleri yüksek teknolojiye sahip kent dokuları önemli birer sembol haline gelmiştir (Grzymkowskı, s. 202-203) Le Garage Hermétique serisinde fütüristik şehirler ve kozmik yolculuklar ele alınırken; Giraud'nun Marvel için çizdiği Silver Surfer: Parable serisinde ise fütürizmin genel özellikleri arasında olan kozmik temalar, gezegenler arası yolculuk, insan-evren ilişkisi ve gelecek fütüristik bir bilim kurgu temasıyla ele alınmaktadır. Bu nedenle eserlerde Giraud'nun çizimlerinde yer verdiği teknoloji, hareket ve uzay içinde okuyucuyu sürükleyici bir yolculuğa çıkartmaktadır. Jean Giraud sanatı farklı akımları bir araya getirerek kendine özel bir anlatım dili yaratmaktadır. Giraud, kullanmış olduğu çizim teknikleriyle hikâyeyi farklı perspektiflerden okuyucularına iletmektedir. Karmaşık ve yoğun çizimlerindeki detaylarda bile yalın ve akıcı bir şekilde hikâyeyi aktarabilmesi onun çizim tekniklerine hâkim olduğunu göstermektedir.

Çizgi romanlara farklı bir boyut kazandırarak çizgi roman kavramını sınırlarının dışına çıkartmıştır. Yaratmış olduğu "Moebius" kimliğiyle Jean Giraud günümüz dünyasında usta sanatçıların çalışmalarında sanat anlayışının esintilerini görüyor olmamız sanat dünyası için büyük bir miras olduğunun göstergesidir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

Alfaiate, R. M. (2017). Banda desenhada e a ıncoerêncıa estılístıca [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Universidade De Lisboa Faculdade De Belas-Artes.

Augustyn, A. (2024). Pterodactyl. Encyclopedia Britannica. https://www.britannica.com/animal/pterodactyl#ref1286845

Autran, A. (2004). A talk between hayao miyazaki and moebius. Nausicaa. http://www.nausicaa.net/miyazaki/interviews/miyazaki_moebious.html

Bozhüyük, B. (2022). "Fransız-Belçika" Çizgi Roman Üslubunun, Tarihsel Açıdan Gelişimi ve Görsel Yapısının İnce-lenmesi", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 49, Denizli, ss. 43-57.

Değirmenci Aydın, M. (2021). Biomorphic forms in surrealist statues exhibited in public space. Idil Journal of Art and Language, 10(82). https://doi.org/10.7816/idil-10-82-02

Demirel, M. (2024). 3d surrealism and examples in visual communication design. Bodrum Journal of Art and De-sign, 3(2), 162-171. https://doi.org/10.58850/bodrum.1480901

Eddy, K. (2016). Moebius' Trip: The Art and Influence of Jean Giraud [Master's thesis, Fashion Institute of Technology, State University of New York]. FIT Institutional Repository. https://institutionalrepository.fitnyc.edu/item/226

Erzin Kozan. (2022). Dijital Film Yapımında Storyboard ve Ön Görselleştirme Uygulamalarında Yazılım Kullanımı-Software Use in Storyboard and Previsualization Applications in Digital Movie Making. Medya okuryazarlığı araştırmaları dergisi / journal of media literacy studies, 1(1), 23–40. https://doi.org/10.5281/zenodo.7301555

Foster, V. (2019). The return of the surreal: towards a poetic and playful sociology. Qualitative Sociology Review, 15(1), 148-164. https://doi.org/10.18778/1733-8077.15.1.07

Gauss, C. E. (1943). The Theoretical Backgrounds of Surrealism. The Journal of Aesthetics and Art Criticism, 2(8), 37–44. https://doi.org/10.2307/425943

Giraud, Jean. Moebius 1: Upon A Star (New York: Marvel Entertainment Group,1987)

Giraud, Jean. Moebius 2: Arzach. New York: Marvel Entertainment Group, 1987.

Grove, L. (2005). Bd theory before the term 'bd' existed1.- (Ed.), The francophone bande dessinée içinde (s. 39-49). Amsterdam: Brill.

Gontar, C. "Art Nouveau." In Heilbrunn Timeline of Art History. New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000–. http://www.metmuseum.org/toah/hd/artn/hd_artn.htm (October 2006)

Jeffery Klaehn (2016) Talking comics with Minimum Wage creator Bob Fingerman, Journal of Graphic Novels and Comics, 7:2, 210-219, https://doi.org/10.1080/21504857.2015.1127848

Kozłowski, M. (2022). Surrealism, socialist realism, dialogue? Studia Litteraria Et Historica, (11). https://doi.org/10.11649/slh.2838

Lee, Stan ve Moebius (Jean Giraud). Silver Surfer: Parable. Marvel Comics, 2019.

McCloud, S. (2019). Understanding Comics: The Invisible Art. William Morrow Paperbacks.

Muratoğlu, E. (1993). A sociological study: comics as the sign of popular culture in the 20th century [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bilkent Üniversitesi.

Nicolas Martinez (2024) Translation and the acquisition of symbolic capital: The Blueberry Western series in the field of American comic books, Perspectives, 32:1, 119-133, DOI: 10.1080/0907676X.2022.2098783

Seago, K. (2014). The ninth art: A review of Comics in French. The European Bande Dessinée in Context. The Co-mics Grid: Journal of Comics Scholarship, 4(1), pp. 1-2. doi: 10.5334/cg.al

Screech, M. (2005). Jean giraud / moebius: nouveau réalisme and science fiction. - (Ed.), The francophone bande dessinée içinde (s. 97-113). Amsterdam: Brill.

Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi (10), 188-201. https://doi.org/10.21733/ibad.871703

Panszczyk, A. (2011). This is not about picture books: from "here and now" to surrealism in margaret wise brown's little fur family and the important book. Children S Literature Association Quarterly, 36(4), 359-380. https://doi.org/10.1353/chq.2011.0044

Pavich, F. (Director). (2013). Jodorowsky’s Dune [Film]. City Film LLC. https://www.imdb.com/title/tt1935156/

Porchini, D. and Orozco, A. (2017). The 1940 international exhibition of surrealism: a cosmopolitan art dialogue in mexico city. Dada/Surrealism, 21, 1-23. https://doi.org/10.17077/0084-9537.1329

Screech, M. (01 Jan 2005). Jean giraud / moebius: nouveau realisme and science fictio. Brill, 97–113. https://doi.org/10.1163/9789401201964_009

Yurtkulu, Yılmaz, E. (2011). Modern mitoloji üretiminde fantastik franco-belge bd (çizgi roman) [Yayımlanmamış sanatta yeterlilik tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.